

---

**DAVRANIŞ BİLİMLERİNDE ARAŞTIRMANIN YERİ VE  
FELSEFESİ**

**THE IMPORTANCE AND PHILOSOPHY OF RESEARCH IN  
BEHAVIOURAL SCIENCE**

**Arş. Gör.Uzm. Psk. Dan. Fikret GÜLAÇTI,  
Arş. Gör. Uzm. Psk. Dan. Yener ÖZEN  
Atatürk Üniversitesi Erzincan Davranış Fakültesi**

**ÖZET**

Bütünü anlama çabası olan bilim, gözlem, yineleme ve deneylerle doğada olanı kesin yasalarla açıklayabilme etkinliğidir. Bu çalışmada Davranış Biliminin Doğa bilimleri gibi pozitivist ve rasyonel uygulamalarla evrensel bilim özelliğini kazanma savaşımı ve bilim felsefesi içindeki yeri tartışılmıştır. Ayrıca davranış araştırmacılarının araştırma sahasında içinde düştükleri handikap ironik bir veri tablosuyla dile getirilmeye çalışılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Davranış Bilimi, Araştırma, Felsefe

**ABSTRACT**

Science being try to understand the whole is an explanation activity the events in nature interns of observations repeats and experiments by absuletely laws. In thes study the importance of Educational Science within Science Philosphy and its struggle to get Universal Science characterictics with positive and rational applications as natural science. In addition, the handicap done in research area by educational researches has been started to talk as an ironic views.

**Keyword:** Behavioural Science, Research, Philosphy

**GİRİŞ**

Araştırma, belli amaçlarla, sistemli veri toplama ve bu verilerin belli prosedürlere uyarak yorumlanması sonucunda, doğrunun, gerçeğin aranması olarak tanımlanabilir (Balcı, 1997).

Bilim, olayların sistematik incelenmesi için bir yöntem teşkil eder, araç olabilir, alternatif yöntemler sağlayabilen sonuçlar ortaya koyar (Baloğlu, 1997).

Bilim somutun bilgisi değil, bütün somut farklılaşmaları kapsayan soyut ve genel bilgidir (Özarpınar, 2000)

---

Bilim, doğru düşünme, sistematik bilgi edinme sürecidir. Doğru düşünen kişi (suje) ile düşünülen şey (obje) arasındaki uyum veya birebir ilişkidir (Kıncal, 2001).

Bilimin bilgiye hizmet ettiği ve bilginin kendi değerini kendi içinde taşıdığı, bilimsel bilginin günlük yaşamın gereksinim ve ilgilerinden bağımsız olduğu, onun kendi başına bir bilgi olmak istediği ve olduğu düşüncesi; özellikle klasik Antikçağın bilim idesini oluşturmuştur. Bilim, tarihsel gelişimin bu bilim idesi bilinci doğrultusunda gerçekleştirmekle kalmamış; hatta bu ide, onun Yeniçağ'a kadar kendisi hakkındaki bilincini de belirlemiştir.

Yeniçağ biliminin tekniğinde temellerinde bulunmuş olması, bu bilim idesinde önemli bir değişikliğe yol açmamıştır. Teknik, bilimin "uygulanım"ı olarak görülmüş ve bilime "dıştan" bağlı bir şey olarak değerlendirilmiştir. Bilimin kuramsal bilgi elde etme hedefi yanında, teknik, olsa olsa ve yalnızca bilimin doğayı insan için dönüştürme ve kalkınma düşüncesi altında meşrulaştırmıştır (Ströker, 1995).

Bilimin temel etkinliği olarak nitelenebilecek araştırma, belli bilimsel paradigma ve yöntemlere dayalı olarak gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla öncelikle, bilimin niteliği ve bilimsel paradigmlar üzerinde durmak yerinde olacaktır.

Egemen anlayışa göre bilim kesin niteliktedir. Yinelemenin, düzenliliğin geçerli olduğu doğa, dar bir çerçeveye indirgenerek, değişkenlere bağlı olarak, kesin yasalarla açıklanabilir. Edilgen, pasif bir öge olarak özne (birey) kendisinden bağımsız doğayı (gerçeği) gözleyip anlayabilir, açıklayabilir. Doğayı (gerçeği) temsil eden küçük bir parça üzerinde, çözümleme yeteneğine dayanarak, düşünerek "bütün" anlaşılabilir. Doğa (gerçek), düşünce gücü ve uygun bilimsel yöntemler ile anlaşılabilirliğinden bilimsel çaba duygulara, çıkarılara, değer yargılarına yer yoktur (Bulutay, 1986).

Bütünü anlama çabasında olan bilim; tekilin bilgisinden tümelin bilgisine ulaşmaya çalışır. Tümel (evrensel) düşünmeden her hangi bir bilgi faaliyetini gerçekleştirmek mümkün değildir. Çünkü, "kavram" ancak tümelin (evrenselin) tasarımına dayalı olarak oluşturulabilir. Doğayı genel kavram ve yasalarla açıklama çabasında olan bilim, aynı zamanda evrenselin (tümelin) bilgisinin elde edilebileceği bilgi faaliyeti olarak nitelenmektedir. Ancak genel kavramlar sadece tekillerdeki ortak yönleri, nitelikleri ifade etmeye yaramakta, tekillerin tek tek, onları biricik kılan özelliklerini içermemektedir. Hiçbir genel kavram, hiçbir tümel (evrensel) nesnesi ile örtüşmez, çünkü onun örtüşebileceği türden algılanabilir bir "evrensel nesne" yoktur. Tümelin ampirik yolla belirlenmemesinden dolayı rasyonel yol-

la, zihinde tasarlanabileceği öne sürülmüş ve “evrensel nesne” Platon tarafından “idea” olarak tanımlanmıştır (Özlem, 1998).

Yeni çağda etkili olan tümelci (evrensel) bilim anlayışı, F.Bacon’un tümevarımcı-deneyci yöntemi ile Descartes’in analitik-matematiksel yönteminin bileşimi olarak kabul edilmektedir. Bilim; doğadan deneysel yolla elde edilmiş verileri matematik dili içinde yasa olarak ifade eden bilgi faaliyeti olarak tanımlanmaktadır.

Kaynağını Newton fiziğinden alan, deney ve gözleme dayalı, yöntemli bilgi edinme faaliyeti olarak bilim; öznenin doğayı keşfi ve egemenliğini olanaklı kılmaktadır. F. Bacon’un “bilmek yapabilmektir” sözünde somutlaşan evrenselci bilim anlayışıyla, doğaya ve giderek insana-topluma hakimiyet mümkün olmaktadır (Özlem, 1998).

Tarih ve toplumu konu edinen, tümelci (evrenselci) bir bilim olarak 19.yy’da Fransız Devrimi sonrası ortaya çıkan “Sosyal Bilim”; toplum denen “nesne”nin kavranması, anlaşılması ve kontrol edilmesi gereksiniminin sonucudur. Aynı tarihsel dönemde sosyoloji biliminin, Fransız A. Comte tarafından Temellendirilmesi bir rastlantı değildir. Comte, pozitivist, evrenselci bir söylemle, tarihin ve toplumun genel geçerli yasalarını bize verecek, Newton fiziği örneğinde doğa bilimlerine göre geliştirilecek bir bilimi savunmuştur. Nomotetik (doğayı, ona egemen olan yasaları ortaya koyarak açıklayan) doğa bilimleri gibi nomotetik sosyal bilimleri oluşturmaktan yana olan Comte, temellendirdiği bilime de “sosyal fizik” adını vermiştir. Doğada olduğu gibi tarihin ve toplumun da yasaları olduğu, gözlem yapılarak genellemelere ulaşılabileceği ve bu genellemelerin toplum yasaları olarak ifade edilebileceği inancına dayanan pozitivist sosyal bilim sayesinde toplumu kontrol etme, sosyal değişmeyi yönlendirme, toplumsal hareketleri kanalize etme şansı da doğmuş oluyordu (Özlem, 1998).

### **1. Davranış Bilimlerinde Araştırma Sorunsalı**

Sosyal bilimlerin pozitivist-tümelci (evrenselci) bir epistemoloji içinde kurumlaşmaları 19.yy ortalarında gerçekleşmiş ve nomotetik olarak kabul edilen tarih, iktisat, sosyoloji, siyasal bilimler, antropoloji ve daha sonra da psikoloji sosyal bilimler içinde yer almışlardır. Tekilcilerin tepkileri, (özellikle tarih, filoloji, dil bilimi ve edebiyatta) bundan sonra artmış ve eleştiriler Alman Tarih Okulu ve Hermeneutik gelenek içinde, evrensel-tekil ve nesne-özne bağıntısı ekseninde ifade edilmiştir. Hermeneutik gelenek, insanı, tarihi, toplumu konu edinen bilimlerin objelerinin tekilliği, tekrarlanamazlığı, bir defalığı, özgüllüğü nedeniyle asla nomotetik çalışama-

---

yacağını, bunların idiografik olduğunu ileri sürmektedir. Aynı zamanda, öznenin; nesnenin içinde, onun bir parçası ve inşacı olması dolayısıyla yanlı olacağı, bilimsel etkinlikte açıklamadan çok anlama ediminin önemli olduğu ileri sürülmektedir (Özlem, 1998).

Eğitim Bilimleri alanına bakıldığında ise Demirel (2000)'in Karşılaştırmalı Eğitim adlı kitabında araştırma yapılırken uyulacak kurallar verilirken ne kadar dikkat edilecek kuralların olduğu ve bu kuralların araştırma sorunsalını ne ölçüde etkilediği de düşünülebilir:

Eğitim çok karmaşık bir olgudur. Bir toplumun yaşamının tüm yönleriyle bağlantılıdır (siyasal, ekonomik, dinsel, bilimsel, toplumsal vb. Eğer bir ülkenin eğitimi incelenmek istenirse, toplumsal yapısı, tarihi, coğrafyası, ekonomisi ve siyasal durumuyla ilgili eserler okunur.

Eğitim sistemleri durgun bir yapı olarak değil, değişmeye hazır kişisel etkilemeler ve sosyal gelişmeler de dikkate alınmalıdır.

Ancak bu kurallara rağmen aynı eserde sorunlar da verilmiştir ki asıl problemimiz bu sorunların ne kadar aşılabileceği yada insan yanlılığı faktörünün ne kadar azaltılabileceğidir. Ancak bu sorunlara bakarken sadece karşılaştırma yaparken değil durumu ortaya koyarken de ne kadar etken olacaklarını iyi düşünmek gerekir. Bu sorunlardan bir kaçını vermek gerekirse:

Karşılaştırmalı çalışma yapan kişilerin ya da bilim adamlarının kimi ülkelere karşı duydukları yakınlık yada karşı görüşler sakıncalı olmaktadır. Bu eğilimler saplantıya dönüştüğünde bilimsel çalışma yapmak zorlaşmaktadır.

Karşılaştırmalı eğitim çalışmalarında o ülkenin eğitim sistemiyle beraber sosyal yapısını, tarihsel gelişimi gibi diğer koşullarını da iyi incelemek ve irdelemek gerekir. Çok değişik yapıya sahip ülkelerle karşılaştırma yapmak oldukça güç olmaktadır. Bunun için çalışmanın sınırını çok iyi belirlemek gerekir.

Çok sınırlı alanda yapılan bir karşılaştırma konusunun genelleme yapılamaması...

Sosyal Bilimlere yöneltilen eleştirilerin bir dayanağı da –ki doğa bilimleri de bu eleştirilerden nasibini almıştır- Quantum fiziği alanında sağlanan çarpıcı ve devrimci sonuçlar oluşturmaktadır. Pozitivist bilimsel paradigmanın sorgulanmasına neden olan bu kurama göre, bir bütün olan sistemi birbirinden tamamen bağımsız küçük parçacıklara ayırmaya, bireysel parçacıkları betimleyerek sistemin bütününe betimlemeye olanak yoktur. Öznenin

dışında belirli, tek bir gerçek olmadığı gibi gözlem, ölçüm olaylardan ve öz-neden bağımsız değildir (Bulutay, 1986).

İnsanın davranışını, toplumsal olayları yalnızca akıl yürütme yoluyla anlamaya karşıt olarak, gözlem ve akıl-mantığı birlikte kullanmayı getiren pozitivism, bugün de etkisini sürdüren bir bilimsel paradigmadır. Giddens'in tanımlamasıyla pozitivist paradigma, doğa bilimlerinin yöntemsel prosedürlerinin sosyal bilimlere uygulanabileceğini, yani sosyal bilimcinin (öznenin) araştırma konusundan (nesneden) kendisini ayırarak toplumsal gerçekliği gözleyebileceğini kabul eden bir bilimsel yaklaşımdır (Balci, 1997). Pozitivizm göre, olayların nedenleri vardır ve bunlar anlaşılabilir niteliktedir (determinizm). Aynı zamanda, güvenilir bilgi elde etmenin yolu deneyim, bunu doğrulamanın yolu da gözlemdir (ampirizm). Pozitivism, bilimi belirli ilkelere uygun olarak gözlem ve gözlemlerin sonuçlarına dayalı mantıksal düşünme yolundan giderek olguları açıklama gücüne sahip hipotezler yani açıklayıcı genellemeler oluşturma ve bunları sınama olarak ele alır (Yıldırım, 1991).

Sosyal bilimler belirtilen bu bilim yaklaşımı çerçevesinde ve ampirik bulgulara dayalı olarak gelişmiştir. Sözü edilen gelişme, Berman'ın sanayileşme, kentleşme, kitle iletişim sistemleri, ulus devletler, kapitalist dünya pazarı ve kitlesel toplumsal hareketler ve benzeri kaynaklardan beslenen bir girdaba benzettiği "modern" yaşamı oluşturan modernleşme süreci içinde gerçekleşmiştir (Berman, 1992).

Modernizmin eleştirisine dayanan postmodernizm, Hermeneutik gelenek ve Quantum fiziğindeki gelişmeler sosyal bilimlerde yeni açılımlara neden olmuş ve gelişmeler Gülbenkian Komisyonunun "Sosyal Bilimleri Açın" adlı raporunda tescil edilmiştir. Gülbenkian komisyonu sosyal bilimlerdeki gelişmeleri üç boyutta ele almaktadır: (1) Sosyal bilimlerdeki gelişmelerin geçerliliğinin sorgulanması, (2) Bilimsel bilginin evrenselliği ilkesinin sorgulanması, (3) Determinizm ve nomotetik çözümlerin sorgulanması.

Raporda, bir toplumsal gerçekliği kavrayabilmek için onu ekonomik, toplumsal, psikolojik... yanlarıyla incelemek gerektiği vurgulanmakta ve bir anlamda pozitivist yaklaşımın dayattığı uzlaşmanın sonucunda disiplinlerin parçalanmasının geçerliliği yeniden tartışılmaktadır. Korkut Boratav'ın "Sosyal Bilimlerin Geleceği" (8 Ocak 1997) konulu bir bilimsel toplantıda verdiği örnek disiplinler arası ayırım konusundaki kuşkuları dile getirmektedir. Boratav, "İktisadi değişkenlerdeki benzer etkiler, nasıl oluyor da farklı ülkelerde ve zamanlarda çok farklı sonuçlar vermektedir?" sorusunu yanıtlamak için toplumbilimsel uygulamaların olguların dikkate alınması

gerektiğini vurgulamaktadır. Örneğin, “şok tedavi” niteliğindeki bir istikrar politikası Kuzey Afrika’da kitle isyanlarıyla, antropolojik incelemeyi gerektirdiği belirtilmektedir. Çeşitli kültürlerde aynı olguyu açıklamada farklı değişkenlerin ağırlık taşıyabildiği, yani yere – zamana – tarihsel döneme göre de toplumsal gerçekliklerin farklı özelliklerle kavranabildiği anlaşılmıştır. Böylece, sosyal bilimlerde “evrensellik” ilkesine karşı “bağlamsallık” ilkesi öne çıkmıştır. Bu konuda bir başka örneği de Kağıtçıbaşı (1990) vermektedir: çekirdek ailenin sanayileşme sürecinin zorunlu bir sonucu olarak ortaya çıktığı konusundaki genelleme, çekirdek ailenin sanayi devriminden önce ve hatta Protestanlıktan önce de varlığını gösteren bulgularla sorgulanmaktadır (Ünal, Özsoy, 1998).

Bilimin tarafsızlığı, aynı zamanda, dışımızdaki olguları, her türlü değer ve yargıların ötesinde, olduğu gibi algılamamız anlamına da gelmektedir. Bu durum, hiçbir zaman, olgular karşısında mutlak bir anlamda tarafsız kalamayacağımızı, istek ve duygularımız kadar dünya görüşümüzün de olayları etkileyebileceğini göstermektedir. ... bilimde de çevrede olup biten her şeyi değil, ancak bazı şeyleri algılar ve gözleriz. Yaşama ve araştırma amacımıza göre bir seçime gitmek, ancak konumuzla ilgili olgularla ilgilenmek, bizim için hem doğal, hem de bir zorunluluktur. Böyle olunca, bilimde tarafsızlık ilkesinin, mutlak değil, sınırlı ve özel anlamda yorumlanması gereklidir (Kıncal, 2001).

Davranış bilimlerinde araştırma yapacak kişilerin önünde mihenk taşı olacak bir yaklaşımı vermek gerekir. Objektiflik, subjektif görüneni inceleme dışı bırakmak değil, subjektif görüneni, objektif olarak kavranabilir kanıtlara bağlayarak anlamaya çalışmaktır (Özakpınar, ed;Arkonaç, 1999).

## **2. Davranış Bilimlerinde Araştırma Felsefesi Tartışması**

Evrenselliğe tepki, sosyal bilimlerin kendi içinden gelen tepkiyle sınırlı kalmamakta, sosyal bilimlerin dışta tuttuğu toplumsal gruplardan (kadınlar, batı’lı olmayan toplumlar, batılı toplumlardaki azınlık grupları, marjinal gruplar) da gelmektedir (Ünal, Özsoy, 1998). Özellikle sosyal bilimlerin eril yönelimli olduğuna ilişkin iddialar yoğunluk taşımıştır. Sosyal bilimlerdeki bu tür yönelimlerin temelinde ön kabullerin, önyargıların, ampirik ve kuramsal dayanağı olmayan akıl yürütme biçimlerinin olduğu ileri sürülmüştür. Bilimsel araştırmalara yaklaşımdaki bu değişmeler, cins araştırmalarının, Avrupa dışında kalan toplumlarla ilgili tüm araştırmaların önemini artırmış ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. Özellikle kadın çalışmaları en fazla yaygınlaşan araştırmalardan biri olmuş ve disiplinler arası bir çalışma alanı olmak-

tan çok ayrı bir disiplin olarak ele alınabileceği öne sürülmüştür (Coyner, 1996).

Araştırmacının, bilimsel ilke ve kurallara uyması durumunda nesnel-liği sağlayabileceği sayılı da sorgulanmıştır. Nesnellik, araştırmacının (öz-nenin) kendisini araştırma nesnesinden dışta tutmasıdır. Oysa araştırmacı, araştırma konusunu seçerken, hipotezleri oluştururken bile onun eğilimleri, değer yargıları, duyu ve beğenileri rol oynamaktadır. Murphy, araştırmacının göstermesi gereken duyarlılığının empati ile sınırlı olamayacağını, bunun yerine epistemolojik katılım olarak adlandırdığı, öznelerin gerçeklik hakkın-da oluşturdukları varsayımlara nüfuz eden bir araştırma yaklaşımını savunmaktadır. Pozitivizm, kullandığı tekniklerle ve insansal ögeyi (hem araştırma öznesi hem de araştırma nesnesi olarak) reddederek öznel yoruma hiç yer vermemektedir (Murphy, 1995). Bu konulardaki eleştiriler, toplumsal araştırma yürütülürken iletişim yeterliliğinin önemini vurgulayan, bu anlamda “dil”i bilimsel yöntemin temel ögesi kabul eden görüşlerle birleşmektedir (Ünal, Özsoy, 1998).

Gülbenkian komisyon raporunda sosyal bilimlerin nomotetik çözüm-leme biçimini benimsemesi de eleştirilen bir konudur. Bu eleştirileri yönel-tenler, toplumsal dünyanın görelî dünyasını vurgulamışlar, tekil ve öznel davranışın incelenmesine yönelik yöntemleri yani idiografik yaklaşımı sa-vunmuşlardır. Böylece toplumsal gerçeğin varlığı ile ilgili olarak realist yak-laşım karşısında nominalist yaklaşım, bilginin temeli konusunda pozitivizm yerine antipozitivizm insan doğası ile ilgili olarak da determinizm yerine volutarizm’e dek uzanan çeşitli yaklaşımlar savunulmuştur (Balcı, 1997).

Burada şöyle bir örnek olay anlamlı olacaktır;

Cahit Külebi için anlatılır; bir gün müfettiş olarak girdiği edebiyat dersinde tesadüfen kendi şiirinin o günkü dersin konusu olduğunu görür. Sessizce arka sıralardan birine oturarak dersi dinlemeye koyulur. Öğretmen şairle müfettişin aynı kişi olduğundan habersiz dizeleri tek tek tahtaya yazar ve konuşturur. “burada şair şunu söylemek istemektedir, şairi anlamak için şu konuyu da açıklamak gerekir, burada şair şunu ima eder görünmekte-dir...” diye uzar gider hocanın açıklaması. Dersin bitiminde kendisini tanıt-tıktan sonra sorar Cahit Külebi: “Hocam ben bu şiiri yazarken söyledikleri-nizin hiç birini aklımın ucundan bile geçirmemiştim, bunları nereden çıkar-dınız?” öğretmen hiç bozuntuya vermeden pişkince cevabı yapıştirir: “yaz-ması sizden konuşturması bizden.” (Demir, 1997).

---

İnsanlar yaşar, yapar, ortaya koyar bilim adamları da bunları kendilerince araştırmalarla ortaya koymaya çalışırlar. Ne kadar doğru olduğu, gerçeği yansıttığı ise yazınla konuşturulan arasındaki fark kadardır.

### 3. Sonuç:

Daha önce anıldığı gibi bilime ve bilime yaklaşımın kökeninde, doğaya egemen olunabileceğinin kabul edilmesi ve doğanın kontrol altına alınmasının mümkün olabileceği gibi; toplumlarında kontrol edilip, yönlendirilebileceği düşüncesi yatmakta ve bu düşünce bizi pozitivistliğe götürmektedir. Bu yaklaşım modernleşme sürecine uygun düşmektedir. Modernizmin eleştirisine dayanan postmodernizmi ise irrasyonelizm yada antipositivistliğe indirgeyen görüşler olduğu gibi tamamen reddeden, geçici bir düşünce akımı olarak değerlendiren görüşler de vardır (Ünal, Özsoy, 1998). Hatta postmodernizmin, “nihilizm”e yönelen bir tehlikesinin olduğundan da söz edilmektedir (Güriz, 1997). Bu yazıda postmodernizm ile ilgili tartışmalara girilmemiş, sadece sosyal bilimlerdeki son gelişmeler ve yönelimler, sosyal bilimlerin tarihsel gelişimi ve bilim felsefesi açısından tanımlanmaya çalışılmıştır. Sosyal bilimlerdeki bu açılımlar kuşkusuz tüm bilimlerin hem kurumsal hem de pratik açıdan etkileyecek, bizi “öteki”nin, “yerel”in, araştırılmasına, bireysel eylemleri kavramaya çalışmaya yöneltecektir. Davranış bilimlerinin de tüm sosyal bilimler için söz konusu olan bu tartışmaları görmezden gelmesi düşünülemez. Ancak davranış bilimlerinde araştırmacılar insan ve doğa içinde insan eylemlerini tanımlama sürecinde, karşılaştıkları olumsuzları pek de bilimsel olmayan yöntemlerle aşmaya çalışmaktadır. Bu da pozitivist ve rasyonel bir yönde ilerlemeye çalışan davranış bilimleri için handikap oluşturmaktadır.

Bu tür problemlerin insan faktörünü pek fazla elemine edememesi ile ilgili olarak öne sürülen tezler de vardır.

Hudge (1962)’de ileri sürdüğü “eğitim bilimleri araştırma literatürüne bir anahtar” isimli ironik çalışması bugün dahi güncelliğini koruyorsa; davranış bilimi araştırmacılarının problem cümlesi seçiminden, kullanılan yöntem ve modellere, evren-örneklem ilişkisinden, geçerlik ve güvenilirlik bağlamına ve raporlaştırmaya kadar uzanan süreci uygulamalı bilim gerçekliğine uygun bir prosedür izlenmesini gerekli kılmaktadır. Hudge’nin eğitim problemine bilimsel yaklaşım isimli ironik bildirisi sonuç olarak verilmiştir. Ancak bu ironik bildirinin gerçeklik oranı veya gerçekleşme oranı tartışılrsa da şu cümlenin en son söz olması gereklilik arz etmektedir.



Bilimler, tam da kendi yollarını takip etmek ve kendi araçlarını kullanmak suretiyle, hiçbir zaman bilimin özüne doğru yollanmasalar bile, yine de bilimlerin her araştırmacısı ve öğretmeni, bir bilim içerisinde yol tutan her insan, düşünen bir varlık olarak, çeşitli düşünüm düzeylerinde dolaşp düşünümü uyanık tutabilir (Heidegger, 1998).

### Eğitim Problemlerine Bilimsel Yaklaşım (Hudge, 1962)

#### Bilimsel Araştırma Literatürüne bir anahtar

##### Ne Dedi...

Uzun zamandan beri bilinmektedir ki...

Kuramsal ve pratik olarak önemi büyük...  
Sorunun çalışılmasına kesin bir cevap vermek mümkün olmadığı halde...

Sorunu çalışmak için Edimsel Koşullanma tekniği seçilmiştir...  
Üç denek, ayrıntılı çalışma için seçildi...

Tipik sonuçlar şunlardır...

Mükemmel  
İyi  
Tatmin edici  
Eh, oldukça

Önerilmektedir ki...

İnanılmaktadır ki...

Olabilir ki...

Genel olarak inanılır ki...

Tam olarak anlamak için daha birçok ek çalışmanın yapılması gerektiği açıktır...

Maalesef, bu sonuçları açıklamak için bir sayısal kuram henüz formüle edilememiştir...

Belli bir büyüklük derecesi içinde doğru...

Deneyledeki yardımları için Joe Glots'a ve değerli tartışması için John Doe'ya teşekkür borçluyum

##### Neyi kastetti...

Orijinal kaynağa bakmaya gerek duymadım, fakat...

Benim için ilginç...

Deney çalışmadı, fakat yapılanlardan hiç olmazsa bir makale çıkarmayı düşündüm...

Komşu laboratuardaki arkadaş donanımı kurmuş bulunmaktadır

Sonuçlar diğer denekler üzerinde bir anlam ifade etmedi..

En iyi sonuçlar şunlardır...

Eh oldukça  
Zayıf  
Şüpheli  
Hayali

Düşünüyorum...

Bir iki kişi daha aynı şekilde düşünmekte...

Ben anlamıyorum

Ben böyle bir kuram düşünemediğim gibi herhangi bir kimse de düşünemiyor...

Yanlış...

Glots işi yaptı ve Doe ne anlama geldiğini açıkladı

---

**KAYNAKÇA**

- Balci, Ali.**, (1997), **Sosyal Bilimlerde Araştırma (Yöntem Teknik ve İlkeler)**, Ankara.
- Baloğlu, Burhan.**, (1997), **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi**, Der Yayınları, İstanbul
- Boratav, Korkut.**, (8 Ocak 1997), *Sosyal Bilimlerin Geleceği*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilimsel Toplantı.
- Berman, Marshall.**, (1992), (Çev. Ümit Altuğ) "Modernlik-Dün, Bugün ve Yarın", Birikim, Sayı: 34, Şubat.
- Bulutay, Tuncer.**, (1986), **Bilimin Niteliği Üzerine Denemeler**. Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayını, no. 3, Ankara.
- Coyner, Sandra.**, (1996), (Ed. Serpil Çakır ve Necla Akgökçe) "*Bir Akademik Disiplin Olarak Kadın Araştırmaları*", (Çev:Belkıs Kümbetoğlu), **Kadın Araştırmalarında Yöntem**, Sel Yay. İstanbul.
- Demir, Ömer.**, (1997), **Bilim Felsefesi**, Vadi yayınları, Ankara
- Demirel, Özcan.**, (2000), **Karşılaştırmalı Eğitim**, Pegema Yayıncılık, Ankara
- Doğan, Özlem.**, (1998), "*Doğa Bilimleri-sosyal Bilimler Ayırımı Üzerine*", Toplum ve Bilim, 76, Bahar.
- Heidegger, Martin.**, (1998), (Çev: Hakkı Hünler), **Bilim Üzerine İki Ders**, Paradigma Yayınları, İstanbul
- Hodge, M.H.**, *A Literary Guide For Psychologists*. American Psychologist, 17, 3, 1962.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem.**, (1990), "*Psikoloji, Kültür ve Sosyal Değişme*", Toplum ve Bilim, 48/49, Kış-Bahar, İstanbul.
- Kıncal, Remzi Y.**, (2001), **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, Eser Ofset, Erzurum
- Murphy, W. John.**, (1995), (Çev: Hüsamettin Aslan), **Postmodern Toplumsal Analiz ve Postmodern Eleştiri**, Eti Kitapları, İstanbul.
- Özakpınar, Yılmaz.**, (2000), **Psikolojinin Kavramsal Yapısı**, Ötüken yayınları, İstanbul
- Özakpınar, Yılmaz.**, (1999), "Psikolojinin İnsan Tasarımı" (Edt:Arkonuç, Sibel,A), **Psikolojide Yeni Tartışmalar**, Alfa Yayınları, İstanbul
- Ströker, Elisabeth.**, (1995), (Çev: Doğan Özlem), **Bilim Kuramına Giriş**, Gündoğan Yayınları, Ankara
- Ünal, Işıl-Özsoy, Seçkin.**, (1998), "*Toplumsal Bilimlerdeki Yeni Açılımlar Işığında Türkiye'de Davranış Bilimleri*", 4. Ulusal Davranış Bilimleri Kongresi. (Sunulan Bildiri), Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Yıldırım, Cemal.**, (1991), **Bilim Felsefesi**, Üçüncü Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.